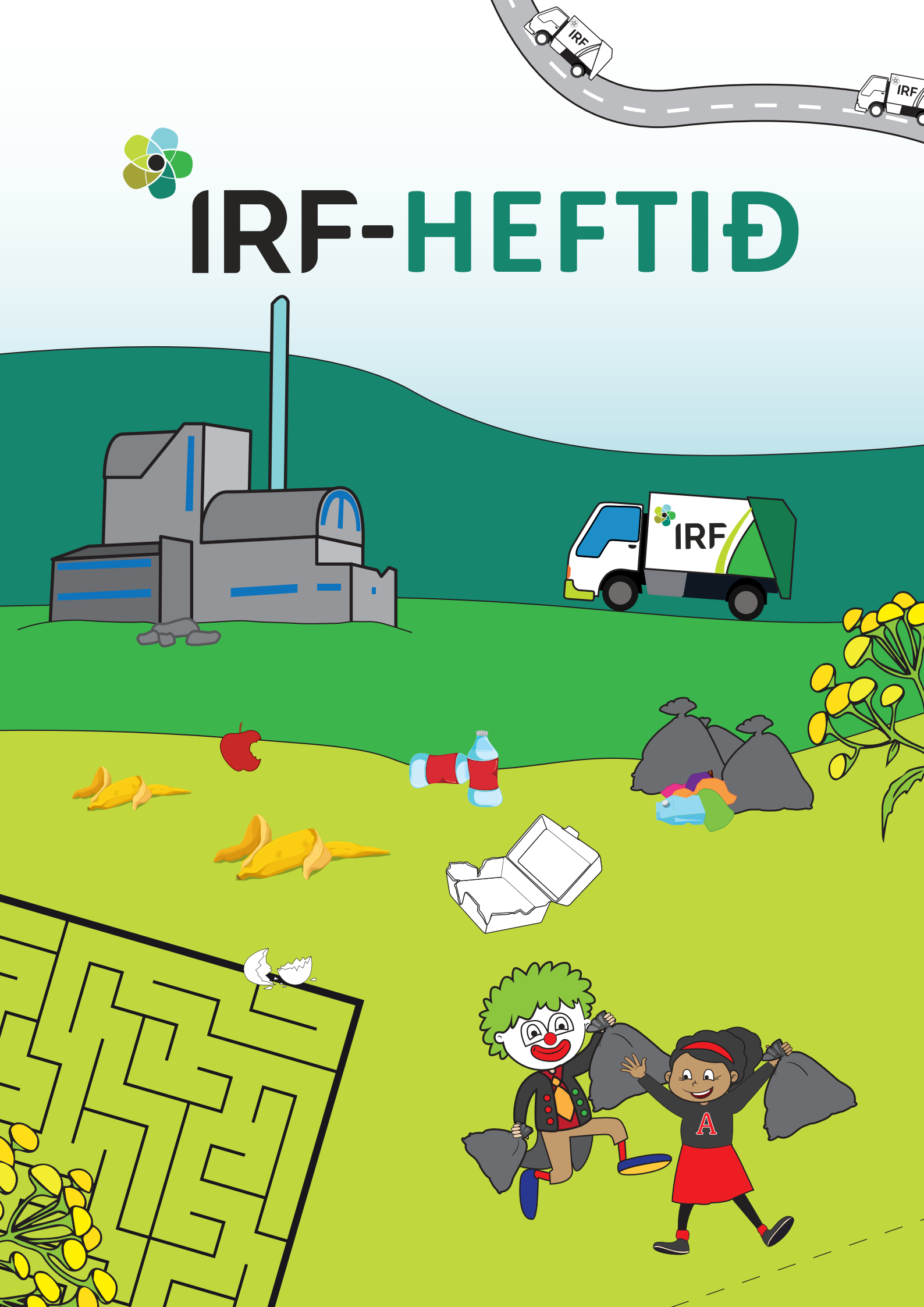

IRF-HEFTIÐ

Hetta heftið eigur

Vit koyra øll okkurt burtur hvønn dag, men hvar fer alt ruskið?

Øll hús, barnagarðar og arbeiðspláss hava ruskílt. Tá ið tey eru full, koma bilarnir hjá IRF eftir ruskinum. Ein partur av ruskinum verður brúktur til at gera nýggjar lutir. Restin verður brend á brennistøðini, og sumt verður grivið niður.

Tað er týðningarmikið, at vit ikki blaka rusk út í náttúruna, tí tað dálkar umhvørvið og kann gera skaða á djóralívið í Føroyum. Tað er eisini týðningarmikið, at vit skilja okkara rusk í gráa, hvíta og reyða posa, so vit kunnu brúka so nógv sum gjørligt av ruskinum til at gera nýggja lutir.

Alt hetta fert tú at læra meira um í hesum hefti saman við Angelu og Hannibal.

Hjálp Angelu og Hannibal at finna ruskið

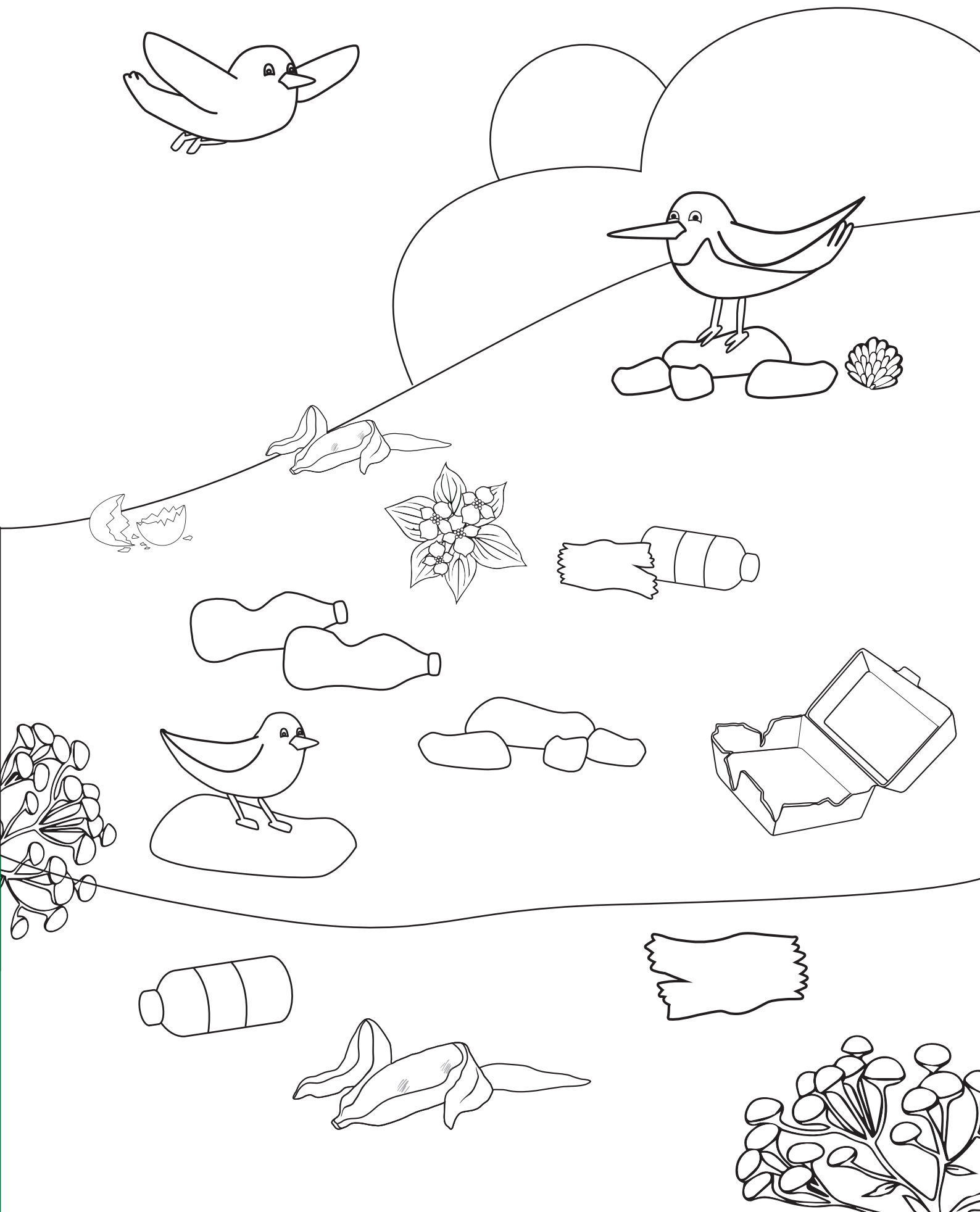
Um vit øll gera okkara part, fáa vit reinari umhvørvi og eitt betri stað at búgva.

Angela og Hannibal halda, at tað er ov nógv rusk í náttúruni.

Kanst tú hjálpa teimum at finna ruskið?

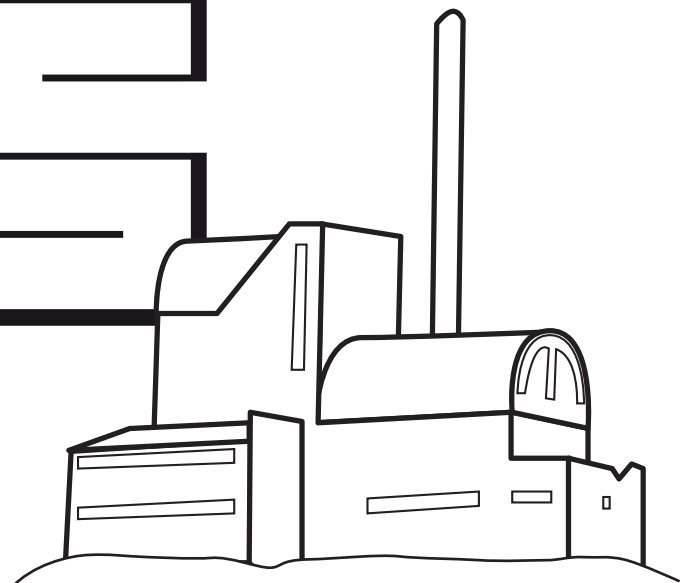
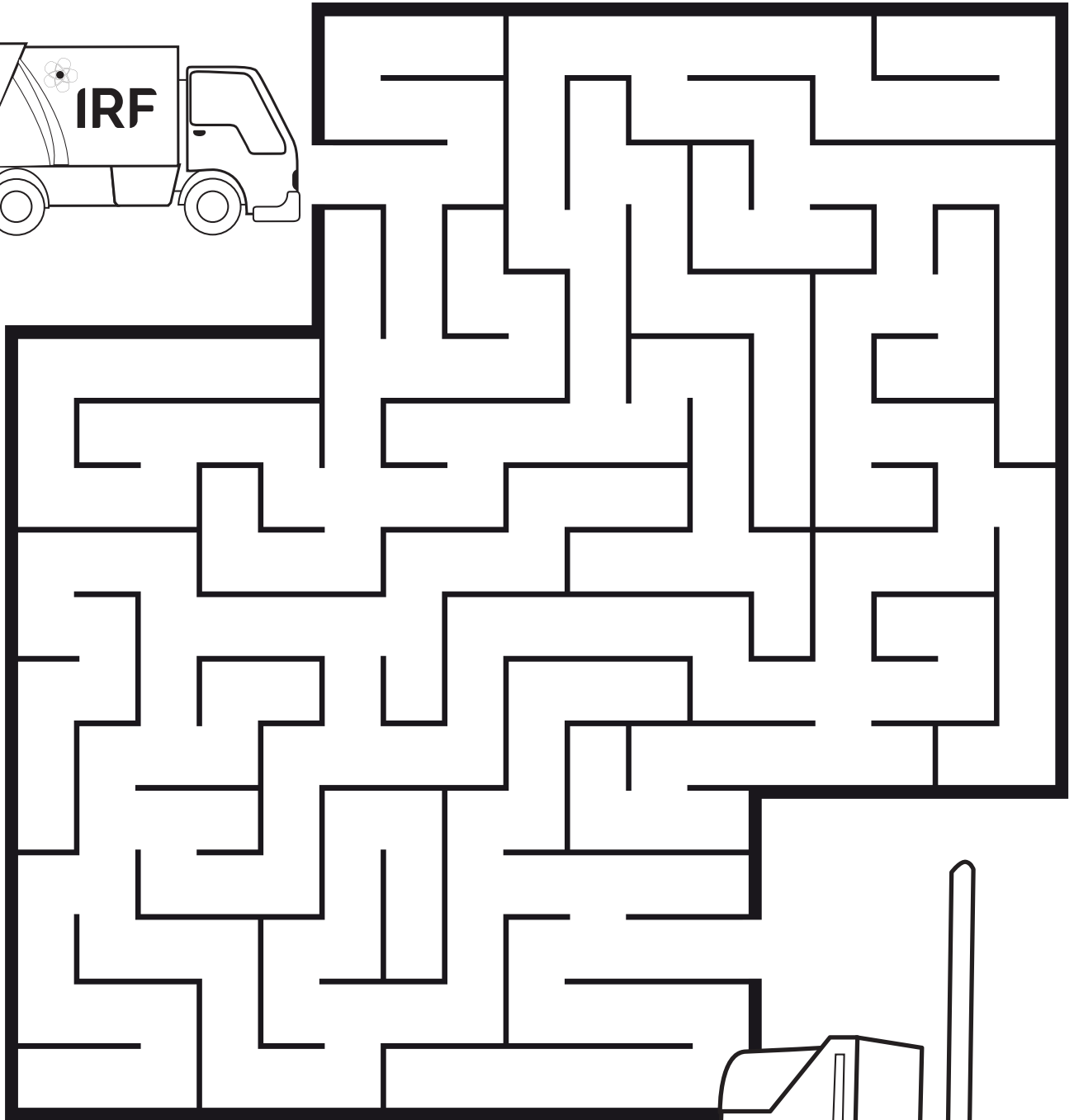
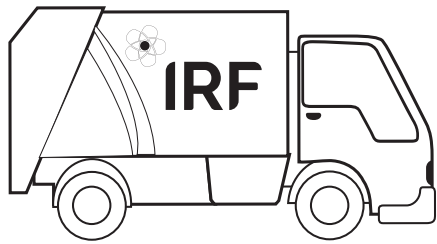
Set ring um ruskið og lita myndina

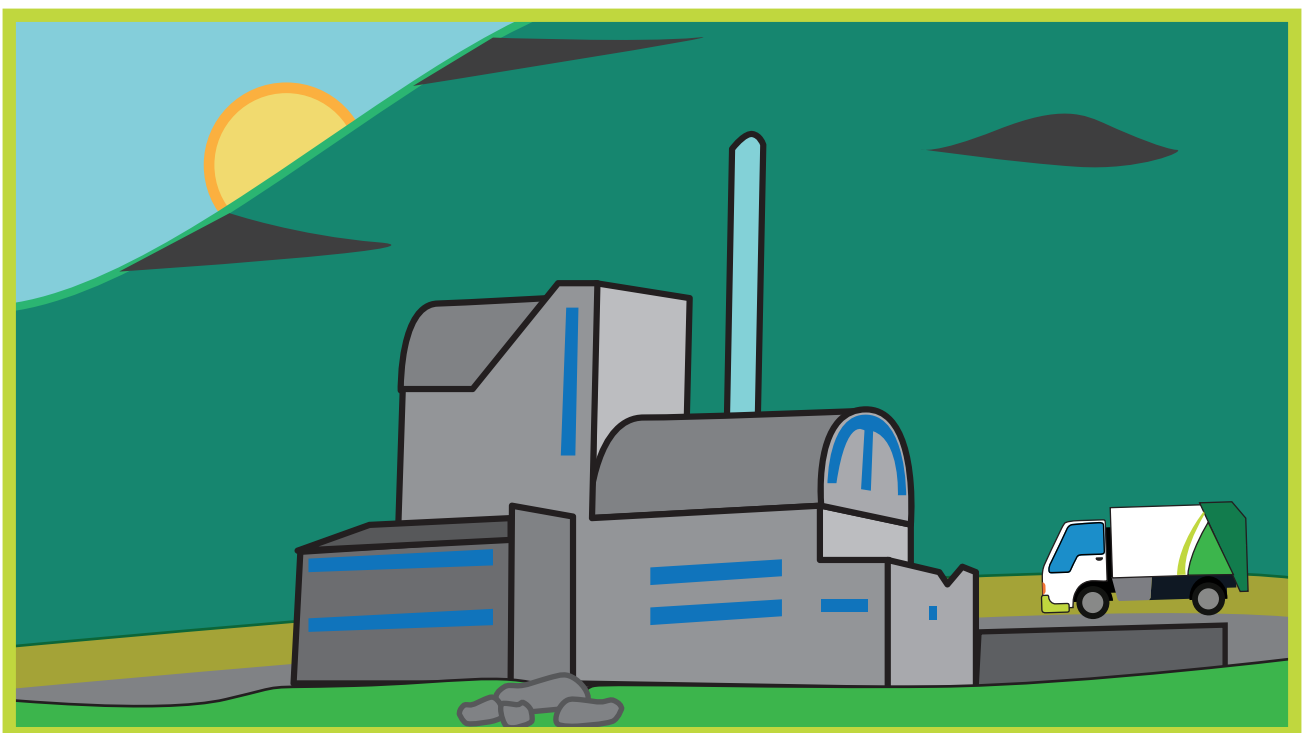
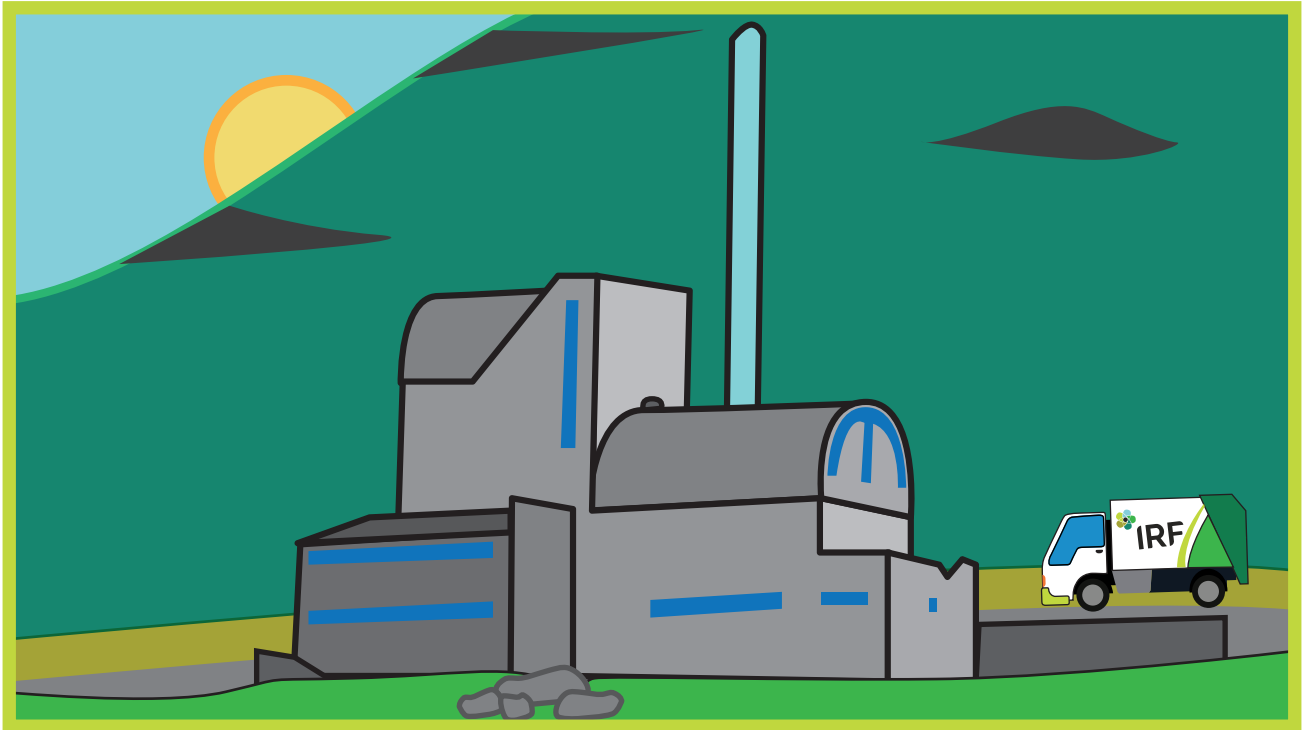
Finn brennistøðina

IRF-bilurin skal koyra ruskið burtur.

Hjálp bilinum at finna brennistøðina hjá IRF á Hagaleiti.

Finn 5 feilir

Hjálp Hannibal at rudda kamarið

Hannibal hefur óruddað kamarið, men ætlar nú at fara at rudda. Hann veit, at ruskið skal skiljast í gráa, hvíta og reyða posa. Harafturat skilir hann fløskurnar í ein kláran posa, so hann kann selja tær og fáa pening afturfyri. Tekna strikur, so hann skilir burturkastið í røttu posarnar.

Keyp minni

Angela og Hannibal eru farin at keypa. Hannibal fyllir
nógv í vognin, tí hann heldur, at meira tey keypa, betri er tað.
Angela veit, at tað hevur týðning fyri umhvørvið, at tað ikki
verður keypt ov nógv, tí so endar tað ofta í ruskspannini.

Lita vørurnar, sum standa á innkeypslistanum,
so tú hjálpir Angelu og Hannibal at keypa røttu vørurnar.

Angela og Hannibal fara í endurnýtsluhandilin

Tað er gott at endurnýta klæðir og innbúgv í staðin fyri at koyra tað burtur. Angela og Hannibal eru farin inn í ein endurnýtsluhandil, tí Angela ynskir sær nýggjan kjóla, og Hannibal manglar eina sofú at slanga sær á. Lita ymisku spennandi vørurnar, sum tey finna í endurnýtsluhandlinum.

Hvat kunnu lutirnir endurvinnast til?

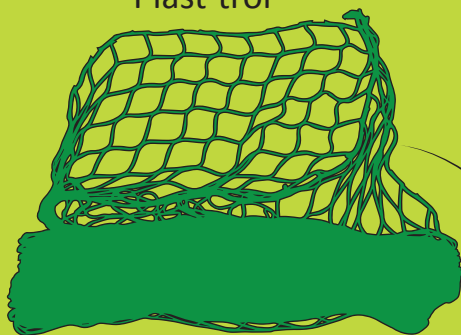
Tá ið ein lutur verður endurvunnin, merkir tað, at luturin verður gjørdur um til ein nýggjan lut. Nógvar vørur kunnu endurvinnast og gerast til nýggjar vørur.

Tí er týðningarmikið at skilja ruskið, so at alt ikki verður brent, men heldur verður sent til endurvinning. Angela ivast í, hvat vørurnar kunnu endurvinnast til. Kunnu tit hjálpa henni at seta striku millum, hvat ymisku vørurnar kunnu endurvinnast til?

Blikk

Plast-trol

Sodavatnsfløska

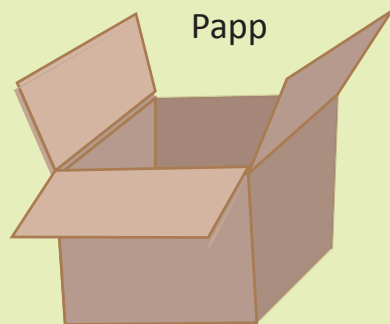
Glaskrukka

Pappír

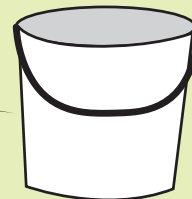
Papp

Súkkla

Plastspann

Glasfløska

Drekkidunkur

Hannibal sum stjóri á brennistøðini

Tá ið burturkast verður brent, ber til at brúka hitan frá brenningini til at hita hús við. Í dag er Hannibal so heppin, at hann sleppur at royna seg sum stjóri á brennistøðini. Hann veit, at tað er týðningarmikið, at hitin í ovninum er hin rætti, og hann leggur til merkis, at eldurin ikki er nóg stórur til at brenna alt ruskið. Kanst tú hjálpa honum at gera eldin størri, við at leggja litir á myndina, so hann klárar at brenna alt ruskið?

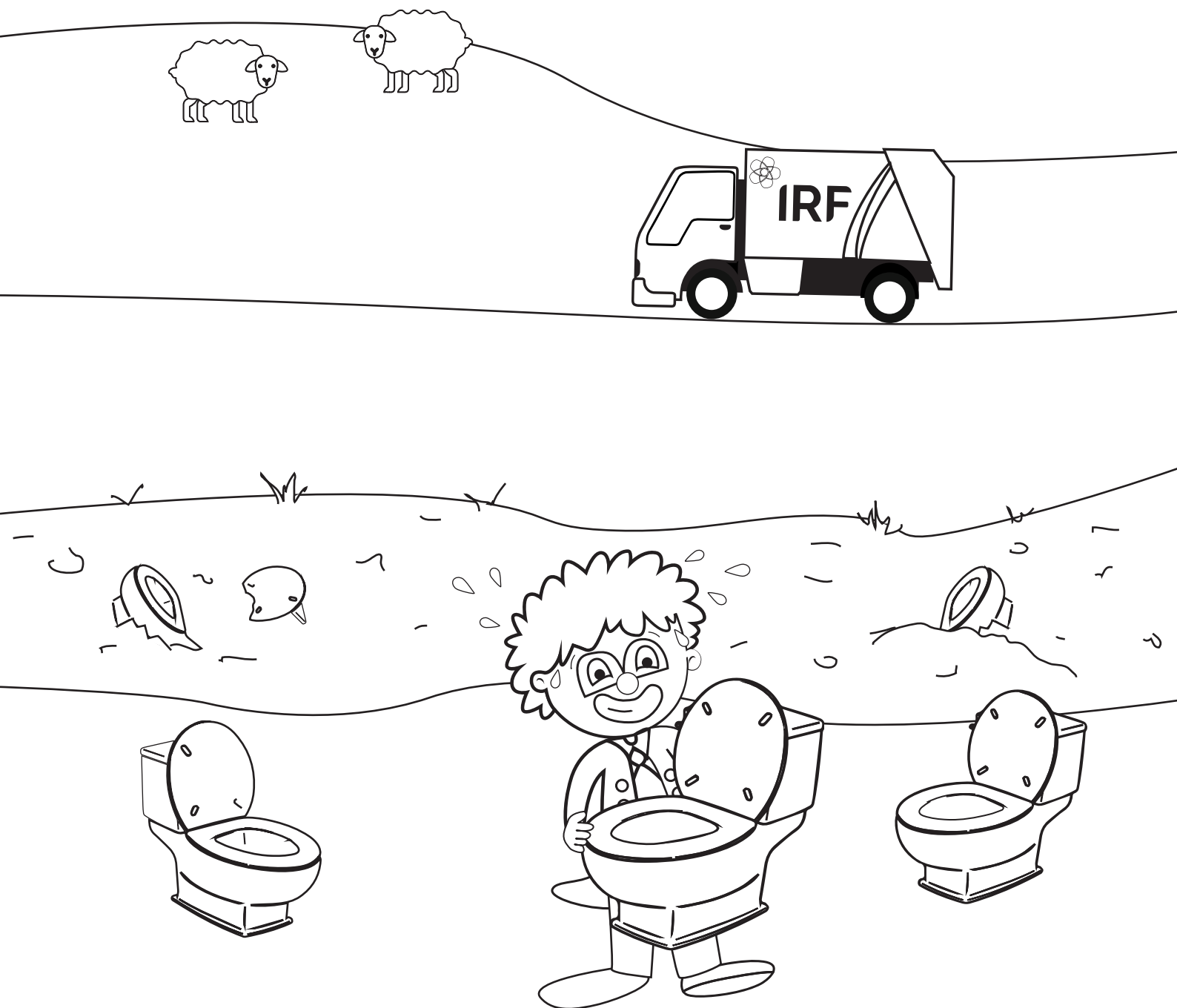

Tyrving

Sumt burturkast verður grivið niður í jörðina á góðkendum tyrvingarplássum, antin tí tað ikki kann brenna, ella tí at tað er ov skaðiligt at brenna.

Hannibal visti ikki av, at m.a. vesikummur verða grivnar niður, tá ið tær ikki kunnu brúkast meira, men hann vil gjarna hjálpa til við at bera vesikummurnar á tyrvingarplássið.

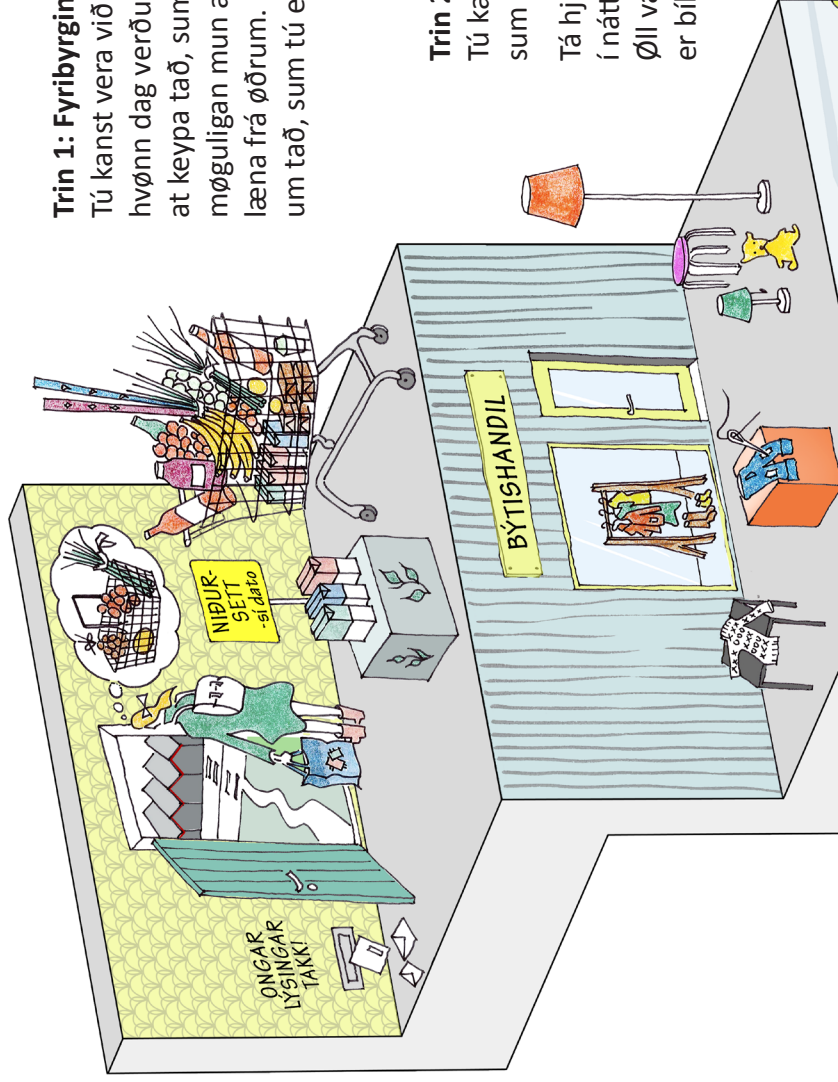
Lita myndina.

BURTURKASTTRAPPAN

Eitt annað orð fyri rusk er burturkast. Burturkasttrappan vísir okkum, hvat vit skulu gera við okkara burturkast fyri at verja umhvørvið og fyri at spara tað tilfeingi, sum er til í heiminum.

Burturkasttrappan hevur fimm trin: 1. Fyribygging, 2. Endurnýtsla, 3. Endurvinning, 4. Orkuútvinning og 5. Tyrving. Tess longur upp tú kemur á trappuni, tess betri er tað fyri umhvørvið.

Trin 1: Fyribygging

Tú kanst vera við til at minka um nøgdina av ruski, sum hvønn dag verður koyrt burtur. Hetta gert tú við bert at keypa tað, sum tú veruliga hevur brúk fyri, og í mest møguligan mun at nýta tað, sum tú hevur, ella møguliga læna frá øðrum. Eisini er týðningarmikið, at tú fert væl um tað, sum tú eigur, so tað kann halda leingi.

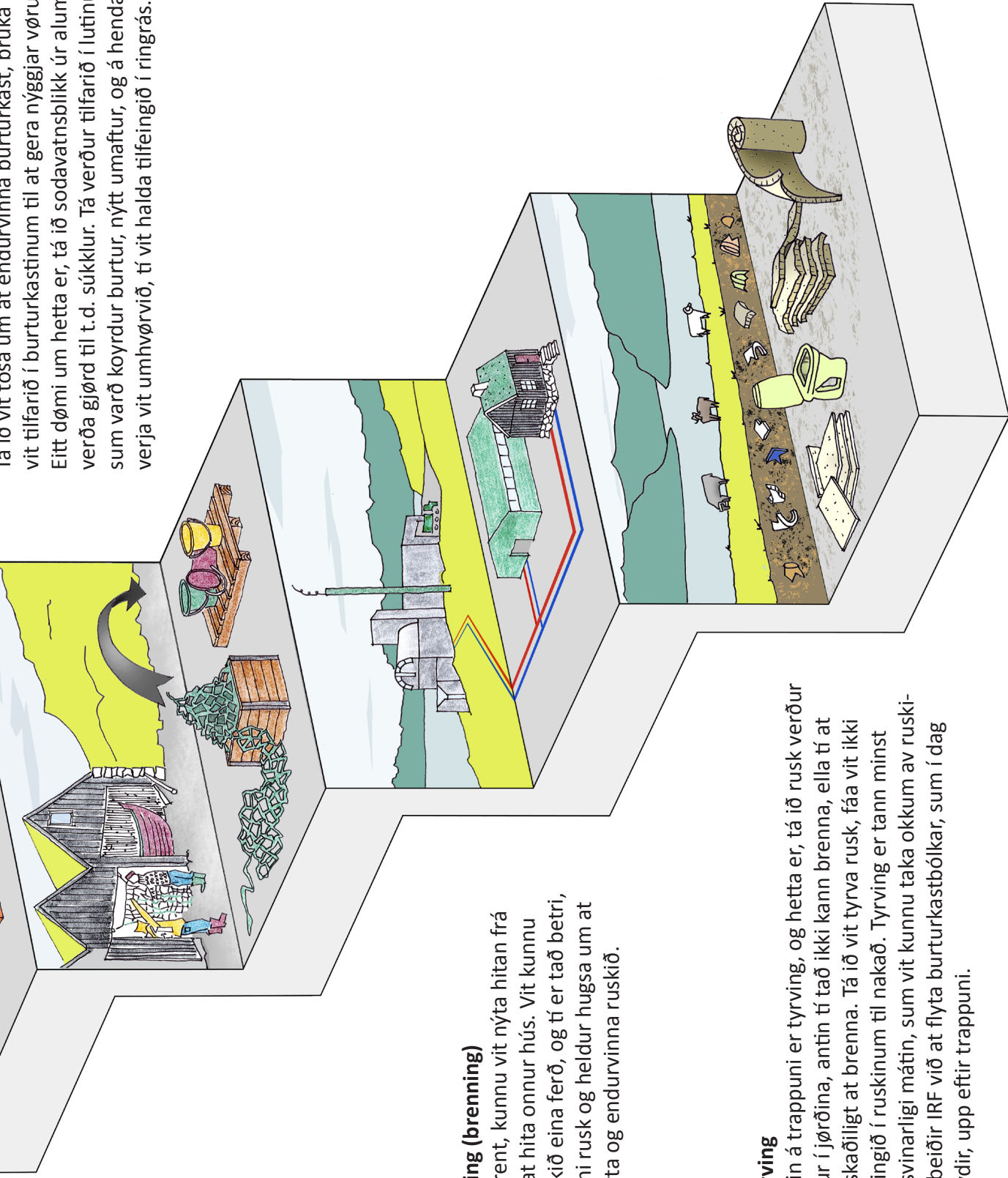
Trin 2: Endurnýtsla

Tú kanst gleða onnur við at lata leikur, bøkur og klæðir, sum tú ikki brúkar longur, til endurnýtslu.

Tá hjálpir tú umhvørvinum, tí vit sleppa undan at fara út í náttúruna eftir nýggjum tilfeingi at gera nýggjar lutir úr. Øll vaksin og børn kunnu eisini spara pengar, tí tað er bíligari at keypa í endurnýtsluhandlum.

Trin 3: Endurvinning

la ío vit tósa um at endurvinnna þurturkast, þruka
vit tilfarið í þurturkastinu til at gera nýggjar vørur.
Eitt dæmi um hetta er, tá ið sodavatnsblikk úr aluminium
verða gjørð til t.d. súkkulur. Tá verður tilfarið í lutinum,
sum varð koyrdur burtur, nýtt umaftur, og á henda hátt
verja vit umhvørvið, tí vit halda tilfeingið í ringrás.

Trin 4: Orkuútvinning (brenning)

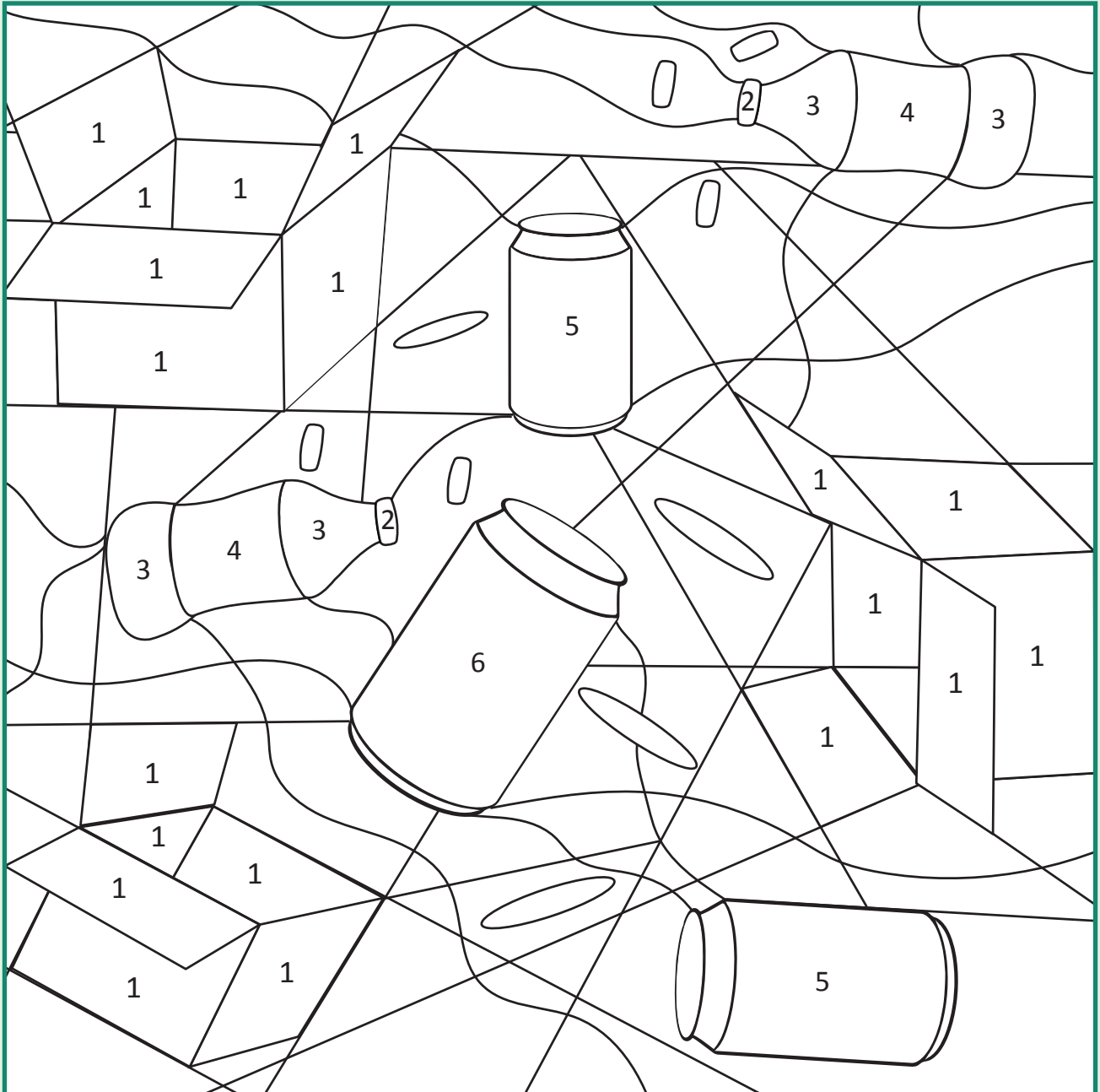
Tá ið rusk verður brennt, kunnu vit nýta hitan frá brenningini til t.d. at hita onnur hús. Vit kunnu tó bara brenna ruskið eina ferð, og tí er tað betri, um vit brenna minni rusk og heldur hugsa um at fyrbygja, endurnýta og endurvinnna ruskið.

Trin 5: Tyrving

Niðasta trin á trappuni er tyrving, og hetta er, tá ið rusk verður grivið niður í jørðina, antin tí tað ikki kann brenna, ella tí at tað er ov skaðiligt at brenna. Tá ið vit tyrva rusk, fáa vit ikki brúkt tilfeingið í ruskinum til nakað. Tyrving er tann minst umhvørvisvinarligi mátin, sum vit kunnu taka okkum av ruskinum, tí arbeiðir IRF við at flyta þurturkastbólkar, sum í dag verða tyrvdir, upp eftir trappuni.

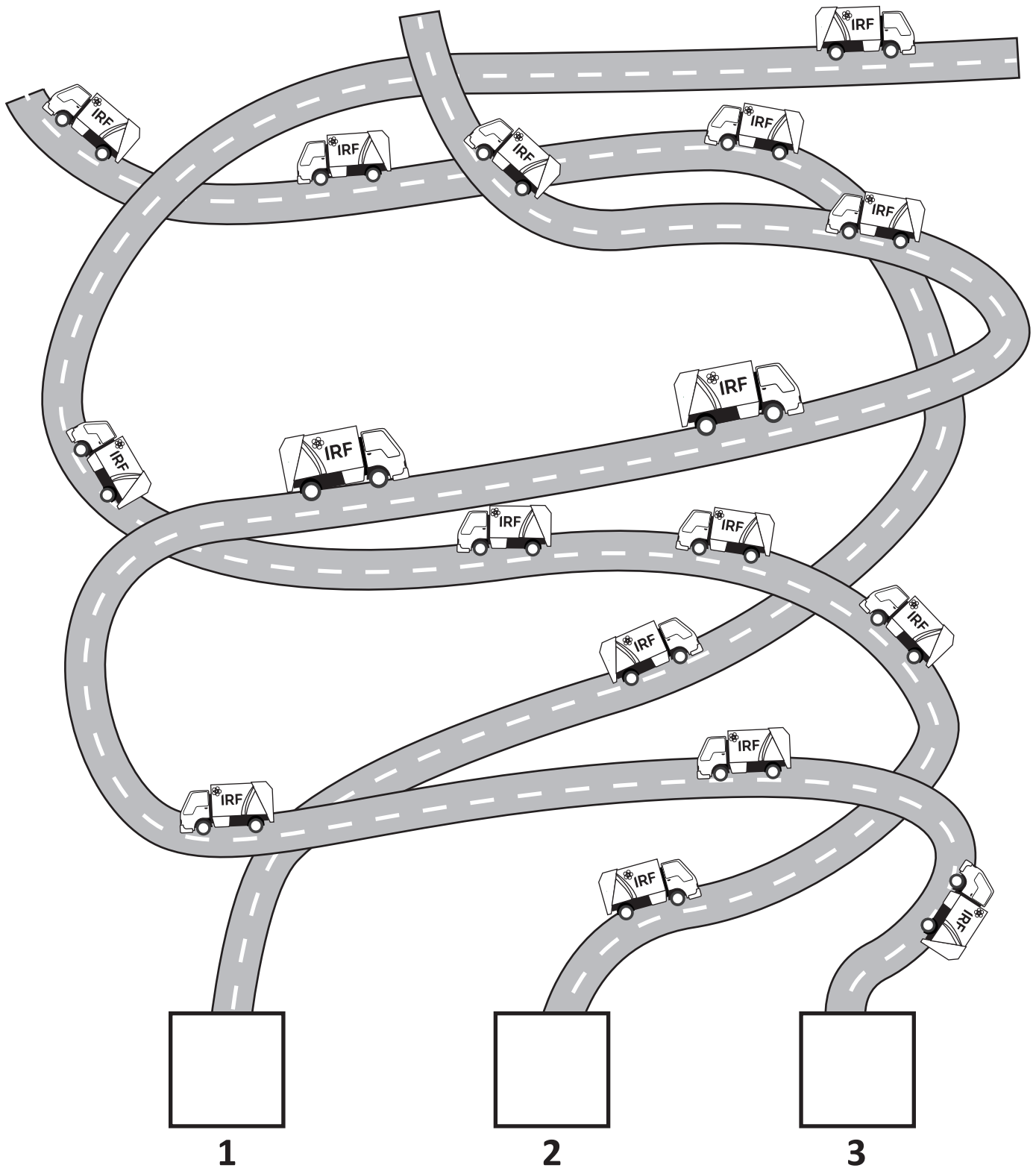
Hvat fjalir seg í myndini?

Nógv papp, pappír, sodavatnsblikk og plastikfløskur koma inn í Endurvinningarhøllina hjá IRF. Lita myndina eftir tølunum og síggj, hvat fjalir seg í myndini.

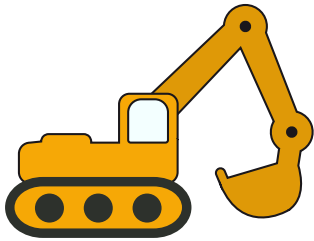
Hvussu nógvir ruskbilar eru á vegnum?

Tel saman, hvussu nógvir ruskbilar eru á vegi 1, 2 og 3.

Fartelefonin

Tá ið fartelefonir verða koyrdar burtur, skulu tær í reyða posan, tí nógv av tilfarinum, sum er í telefonini, kann endurvinnast, t.d. kopar, gull, glas og plast. Ringrásin niðanfyri vísir, at nógvar rávørur verða brúktar fyri at gera eina fartelefon.

Útvinning av rávørum

Fleiri enn 40 ymiskar rávørur eru í eini fartelefon.

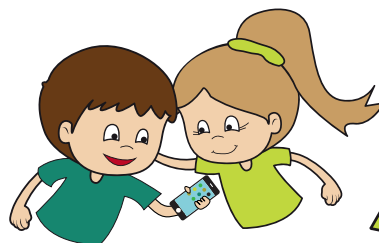
Endurvinning

Lat fartelefonina í reyða posa, um hon skal burtur. Hon hevur nógvar rávørur, sum kunnu brúkast umaftur.

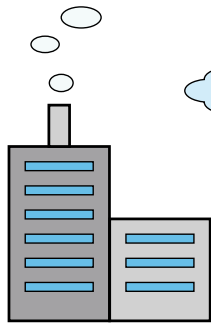
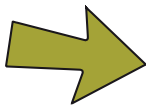
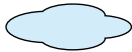
Endurnýtsla

Fært tú nýggja telefon, er skilagott at lata onkrum gomlu telefonina, um hon riggar enn.

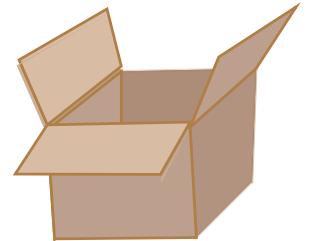
Nýtsla og viðlíkahald

Tú keypir og brúkar fartelefonina.

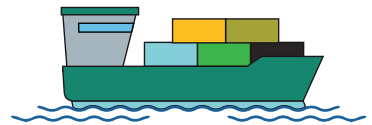
Framleiðsla

Fartelefonin verður framleidd.

Pakkitilfar

Fartelefonin verður pakkað í fleiri eskjur.

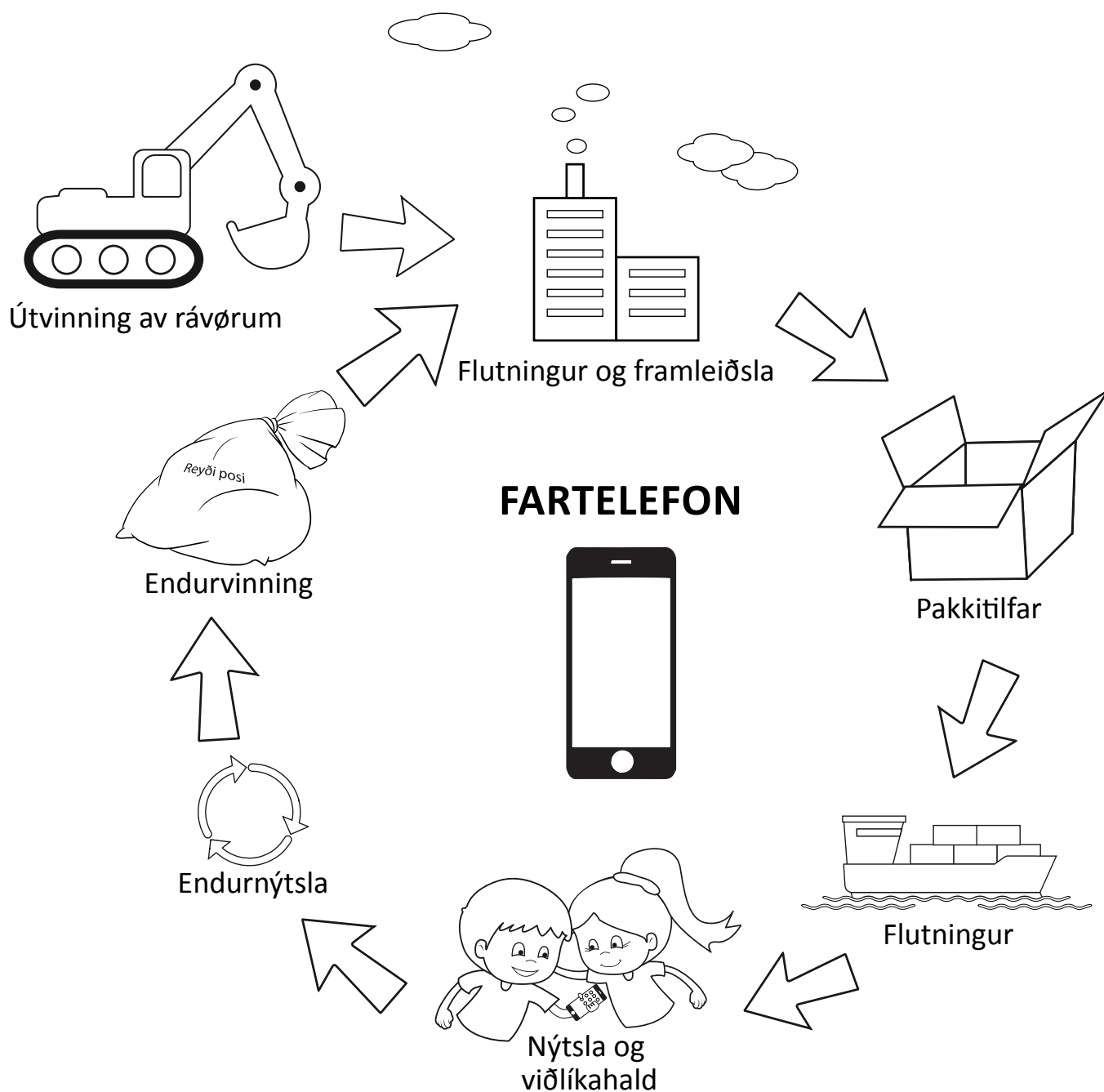

Flutningur

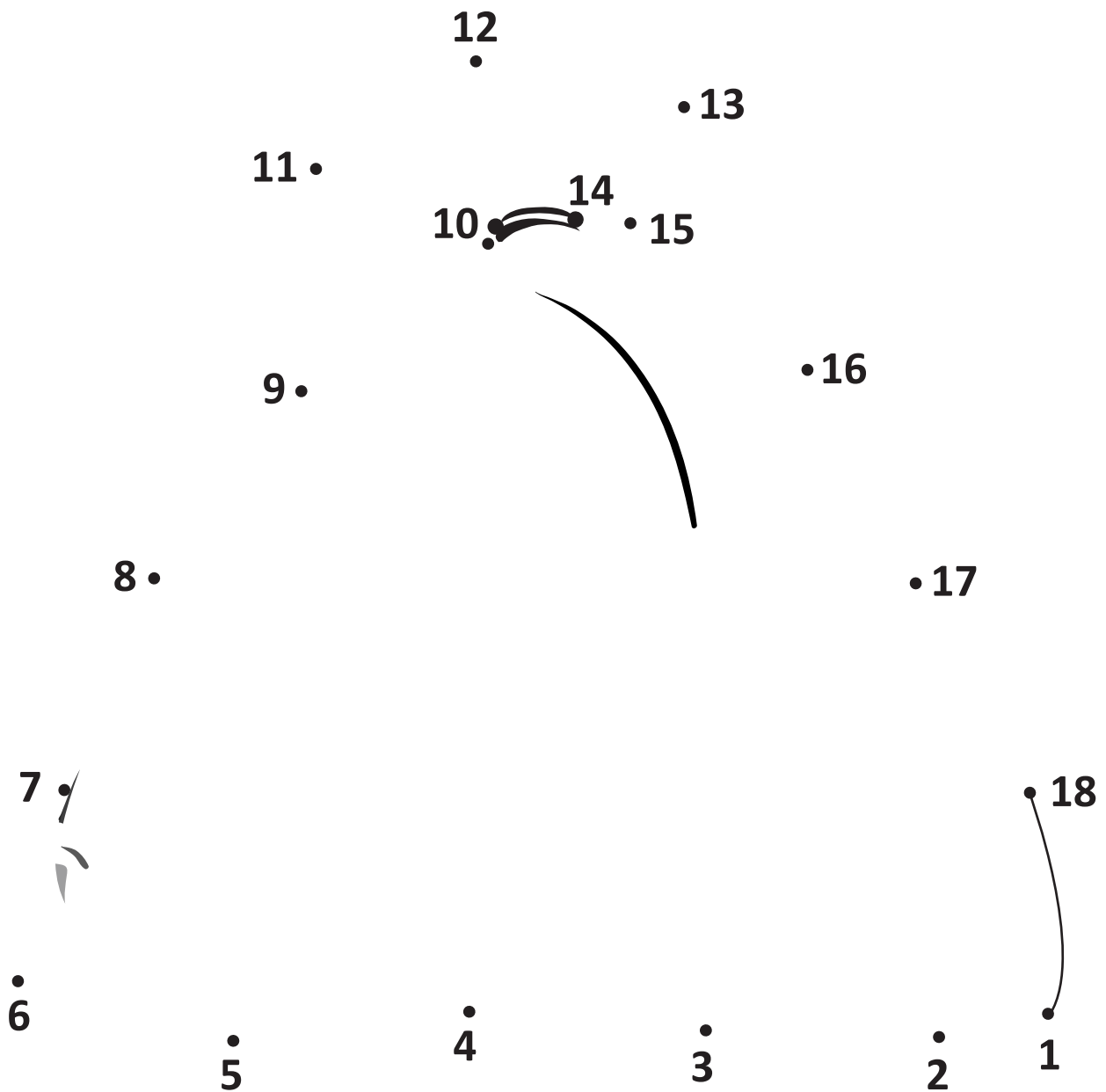
Fartelefonin skal flytast frá framleiðslustaðnum til handlar.

Lita ringrásina hjá eini fartelefón,
frá tí hon verður framleidd, til hon fer í reyða posa

Hannibal sær eitt sindur óklárt í dag. Tekna linjurnar eftir prikkunum, so tit síggja, hvat fjalir seg á myndini.

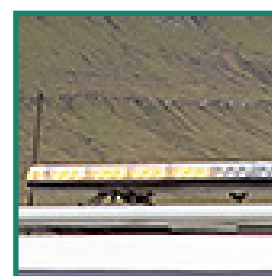
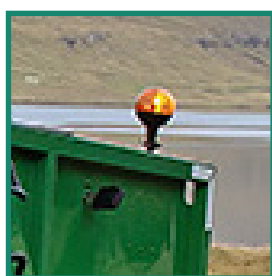
Krossorðagáta

Loys krossorðagátuna og finn lyklaorðið.

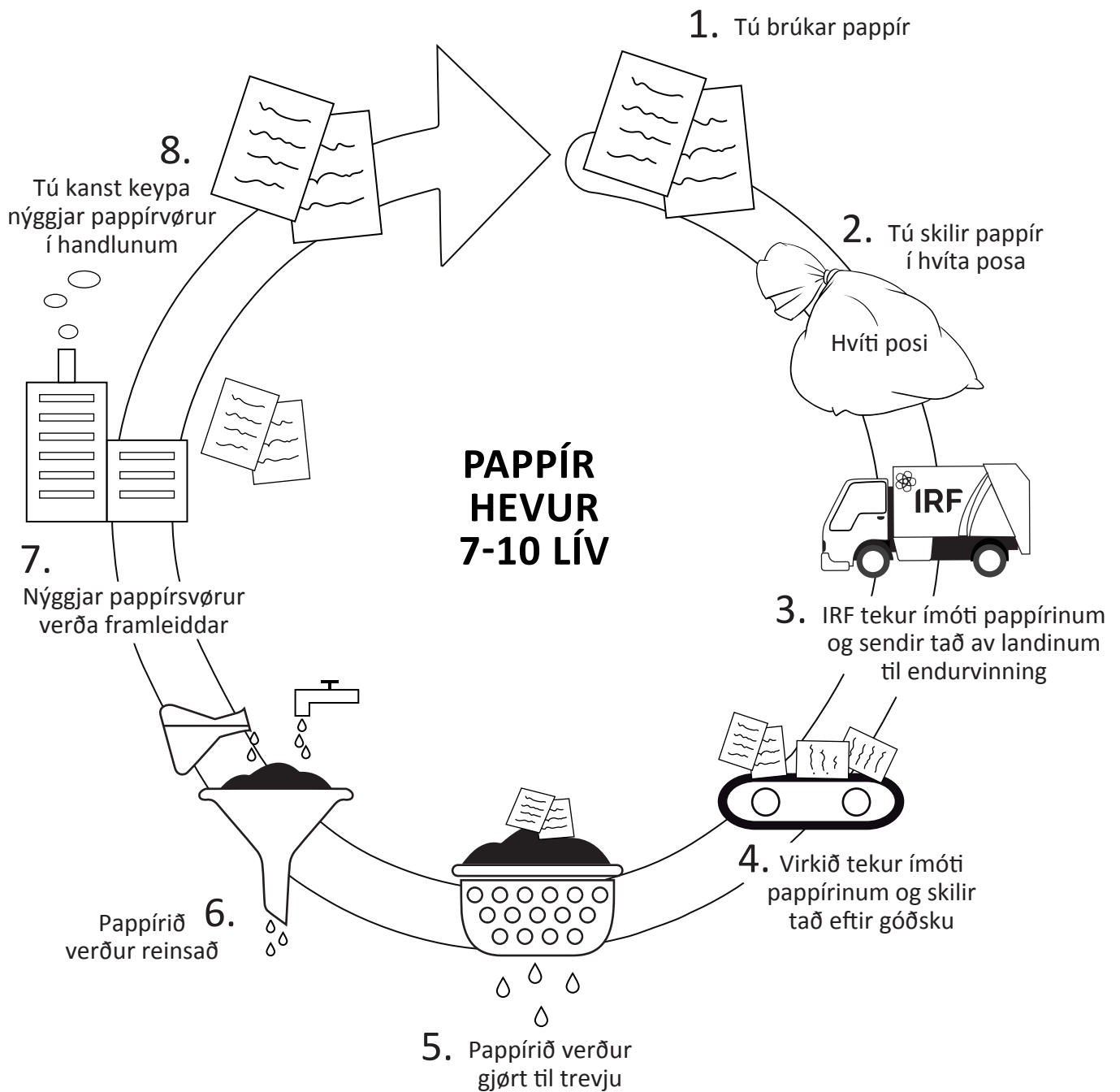
Suma inn

Her sært tú ein ruskbil hjá IRF.
Set striku millum myndabrotini og stóru
myndina, so tað sæst, hvar brotið er frá.

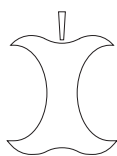

Pappír hefur 7-10 lív

Pappír kann endurvinnast 7-10 ferðir. Vikublöð blíva t.d. til tíðindablöð, sum so seinni kunnu blíva til pappkassar. Tí er tað týðningarmikið at skilja pappír og papp í hvíta posan. Lita ringrásina fyri endurvinning av pappíri.

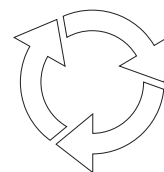
Lita myndatekin

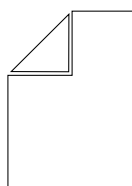
MATLEIÐDIR

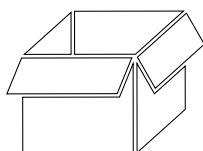
GLAS

ENDURNÝTSLA

PAPPÍR

PAPP

ELEKTRONIKKUR

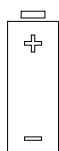
BLEYTT PLAST

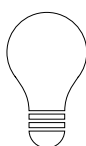
JARN OG METAL

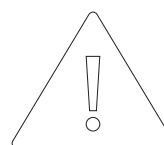
BRENNANDI

BATTARÍ

LJÓSPERUR

**SERLIGA DÁLKANDI
BURTURKAST**

Myndatekin

Fyri at skilja ruskið rætt er skilagott at seta myndatekin á ruskiløtini. So er onki ivamál, hvat ílat ymiska ruskið skal latast í.

Tú kanst klippa myndatekin út úr heftinum at brúka heima hjá tykkum ella printa tey út á irf.fo

MATLEIVDIR

GLAS

ENDURNÝTSLA

PAPPÍR

PAPP

ELEKTRONIKKUR

BLEYTT PLAST

JARN OG METAL

BRENNANDI

BATTARÍ

LJÓSPERUR

SERLIGA DÁLKANDI
BURTURKAST

Umhvørvishetjur

Ov nógv rusk verður blakað út í náttúruna, og tað eru Angela og Hannibal sera hørm um. Tey vilja fegin verja umhvørvið og hjálpa til at koyra ruskið í ruskíløtini. Vilt tú eisini vera ein umhvørvishetja líka sum Angela og Hannibal? Lita myndina við tær sum umhvørvishetju.

IRF

esito
VASTI

Tel +298 414243
irf@irf.fo
www.irf.fo

